. תהלים לז לב

... תהלים לז לו 3. הוי כל צמא לכו

. ישעיהו נה א

ווויים זו קב. 2. יְיָ לֹא יַעַוְבֶנוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשְּׁפְטוֹ:

למים ואשר אין לו כסף

לכו שברו ואכלו ולכו

יְּטָרִי שָּבְּי יְּ יֶּאֶבִּיי שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶּסֶף וּבְלוֹא מְחִיר יַיִּן וְחָלְב:

4. אֲבָנִים שְׁחֲקוּ מַיִּם תִּשְׁטֹף סְפִיחֶיהָ עֲפַר אָרֶץ

וְתִקְוַת אֱנוֹשׁ הֶאֱבַדְתָּ: איוב יד יט

.. הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ 5. הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ

נְאָם יְיָ וּכְפַטִּישׁ יְפֹצֵץ סְלַע: ירמיהו כג כט

ָּהַ מְפַנֵּק מִנֹעֵר עַבְּדּוֹ 6. מְפַנֵּק מִנֹעַר עַבְּדּוֹ

משלי כט כא 7. עַמִּי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ

יַּבַּקְּלֵּר יַּצָּיוֹ לוֹ בָּי דּוּיֵּוּ זְנוּנִים הָתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם: הושע ד יב

א. לא יתנו מעלליהם 8. לא יתנו מעלליהם

א יִיְנהי בִּשַּקְצַיִּיוֹם בִּי לְשׁוּב אֶל אֱלֹהֵיהֶם בִּי רוּחַ זְנוּנִים בְּקַרְבָּם וְאֶת יִיְ לֹא יְדָעוּ: הושע ה ד לא יְדָעוּ: הושע ה ד

ואחריתו יהיה מנוז:

רע כל היום. כל היום רעתו מתוספת: ה' לא יעובנו בידו. בתריה כתיב: מנוול זה. יצר הרע: לכו למים. נמשלה תורה למים וכתיב אבנים שחקו מים: **דברי כאש.** והאש מפעפע את הברזל והיינו מתפולץ שהנילולות ניתזין ממנו: **עבדו.** ילה״ר הוא עבדו של אדם שאם רלה הרי הוא מסור בידו שנאמר ובראשית דן ואתה תמשל בו : כאטב"ת. (ב) אופא שי ביתא הוא אייט ב"ח ג"ז ד"ו הרי עשיריות י"ל כ"פ ל"ע מ"ס הרי מאות ק"ץ ר"ף ש"ן ת"ס הרי אלפים ונשארו הנ"ך שלא היה לה"א בן זוג בעשיריות ולא לנו"ן בן זוג במאות לפי

החליל פרק חמישי סוכה

ל) [קדושין ל: ע"ש],ל) [קדושין ל:], ג) סנהדרין קו., ד) ברכות לב. ע"ש, קו., ד) ברכות לב. ע"ש, ס"א יתיבי מותבי ליהודה, ו) נ"א חוקיהו, 1) [בע"י איתא ואליהו ומשיח וכ"א בילקוט], **ה)** [תוספתא דיומא פ״א], ט) עיין ברש"ג נוסחא אחרת, י) [ועי' פרש"י ברכות י. ד"ה שפיל], ל) וועייו שבת פט:ז.

הגהות הב"ח (א) גם' מאה ועשרים לוג לכולהו: (3) רש"י באטב״ח. נ״ב זהו פירוש הערוך אבל רש"י פירש בע"א וכמו שהעתיק בס" :טיו יעהב

מוסף רש"י

כל היום. קרא יתירא היא ללמדנו שכל שעות היום רעתו מתחדשת ל:). מנוול הרע מתגרה כך (שם). מתפוצץ. שהתורה כחש המפעפע הנרול (שם). משביעו בתשמיש רעב ומרבה תאוה (סנהדריו קד.). אלמלא שלש מקראות הללו. שמעידין שיש ביד הקב״ה לתקן ילרנו ולהסיר ילר הרע ממנו, נתמוטטו רגליהם. במשפט, אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרס לנו שברא ילר סרע (ברכות לב.). מאן נינהו שבעה רועים. רבותינו פירשו שמותיהן ואיני יודע מהיכן למדו . (מיכה ה ד).

רבינו חננאל ומתגבר עליו להמיתו.

שנאמר צופה רשע לצדיק וגו׳. אם פגע בך מנוול זה, פירוש הוא יצר הרע. משכהו לבית המדרש. אם וכר' (ה' לא יעזבנו בידו). שכן בא"ט ב"ח קורין . לסהדה מנוז. פירוש כגוז ב״ם ג״ן ד״ס וכיוצא בהן. ואלו האותיות של א"ט ב״ח כה הן, א״ט ב״ח ג״ז ד״ו, י״צ כ״ף ל״ע מ״ס, ק"ת ר"ש, ה"ן. האותיות שאצל סמ"ך ה"א דל"ת ה"א שהוא סהדה, יבא מהן . מנון, וכן חילוף. אמר רבא קראו אורח, ובסוף איש, שנאמר ויבא הלך לאיש העשיר וגו׳. אמר ר׳ יוחנן אבר יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב. ד׳ באלו יש הרעה, אלו הן כשדים וישמעאלים גלות כשרים הישמעאלים גלוון ויצר הרע. כשדים, הן ארץ כשדים זה העם לא היה. אילמלא ג' מקראות ישראל, ואשר הרעותי וכתיב כי הנה כחומר ביד היוצר וגו׳, והסירותי וגו'. רב פפא אמר האי נמי דכתיב ואת משיח בן דוד, משיח בן יוסף. אליהו. וכהז צדק. אדם שת מתושלח מימינו,

אברהם ויעקב

סדר האותיות ולא לכ״ף בן זוג באלפים וחברם יחד. נמלא דרך אלף בית זה סהדה מנון סמ"ך מן מ"ס במקום מ"ס ה"א מן ה"ן במקום נו"ן דלי"ת מן ד"ו במקום וי"ו ועוד ה' במקום נו"ן: המעם. מעות בעלמה: בקרבם. משמע נטוע בלבס: הלך. עובר דרך עליו ואינו מתאכסן עמו: חורה. חכסנחי: חיש. בעל הבית: ויכח הלך. בדוד ובת שבע קאי דקאמר ליה נביא לדוד על יצר רע הבא אליו: אבר קטן. גוייה גיד: משביעו. בתשמיש: רעב. גופו חסר כח ורעב לעת זקנה: שבע. בכח שלם: גלות. שהגלה את ישראל: לא היה. אינו כדי והלואי לא היה: אהלים לשודדים. אלו ערביים השוכנים באהלים במדברות ורועים מהנה כל ימיהם וכתיב סיפיה דקרא לאשר הביא וגו' כלומר הוא עלמו גרם לו הרגזתו שהביחם בעולם: מה לי פה. זו היח חרטה: ואשר הרעתי. רישא דקרא אוספה הלולעה והנדחה אקבלה ואשר לעשות לאורח וכתיב ויקח את כבשת האיש הרעתי אני בראתי את יצר הרע המחטיאם וגרמתי להם כל זאת: שלשה מקרחות. המעידין שהעונות והזכיות בידו ותוכן הלבבות: חרשים. אומנים. משיחים שניהם חרשים לבנין בית המקדש. אליהו חרש אבן

שבנה מזבח בהר הכרמל ומלינו שהוא עתיד להשתלח: וכהו לדה. הוא שם בן נח ונקרא חרש ויחזק חרש את לורף (ישעיה מא) ובבראשית רבה (פ' מ"ג) מפרש ליה במלכי לדק שבא לקראת אברהם וברכו וחיזקו וקראו חרש על שם בנין התיבה שבנה עם אביו: אלה הקרנות אשר זרו. בתריה כתיב: שפיל לסיפיה דהרא. דאלה הקרנות ויצאו אלה להחריד אותם סוף הפסוק הוכיח שתחילתו אינו מדבר בחרשים אלא באומות שכששאל הנביא את המלאך מה אלה החרשים אמר לו אלה הקרנות כלומר אומות הללו אשר זרו את יהודה ויבאו אלה החרשים להחריד אותם הקרנות לידות את קרנות הגוים: שפילי. השפל עלמך לתחתית המקרא לסופו: אמר רב ששת בהדי חנא באגדתא למה לי. מה לי אללו בהגדה בקי הוא בהגדה ממני ולא אוכל לו: שבעה רועים ושמנה נסיכים. לא ידעתי בהם טעם. כמדומה לי דאמרינן בעלמא ויצחק להיכן אזל להציל בניו מדינה של גיהנס כדכתיב כי אתה אבינו (מדרש ילקוט מיכה ה) ל: עמום ולפניה. מן הנביאים היו: אדם שת ומתושלת. מן הלדיקים שהיו קודם

המבול שלא חטאו עד דור אנוש אשה כדכתיב (בכאשים ד) אז הוחל וגו'. מתושלח לדיק גמור היה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף קח:) שבעת ימים שנחלו לדור המבול הן ימי אבלו של מתושלת: לכולהו. לארבעת הילדים דהוו שלשים לכל מד: והן משובחין. בדבר זה היו משובחים בכחם יותר מבנה של מרתח: כנה של מרתח בת בייסום. כהן היה: עקב כלד גודל. הוליכן בכבש בנחת עקב רגל אחד בלד גודל של חבירתה ודרך נושאי משאוי לרוץ: **ולא הניחוהו אחיו הכהנים.** להוליך שני אברים אלא כמנין המפורש בסדר יומא (דף כו:) פר קרב בכ"ד משום ברוב עם הדרת מלך: אי משום יוקרא. כובד המשוי: הנך יקירי טפי. שתי יריכות כאלו כבידות משלשים לוג: לבש ומרובע. הכבש היה משפע בשיפוע אורך קרוב ארבע אמות שיפוע לכל אמה גובה דשתים ושלשים אמה אורך לחשעה גובה:

רע כל היום אמר רבי שמעון בן לקיש ⁶יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר יצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמ' בה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו תנא ידבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ אם אבן הוא נימוח דכתיב יהוי כל צמא לכו למים וכתיב יאבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב זהלא כה דברי כאש נאם ה' וכפמיש יפוצץ סלע א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן יצר הרע מסיתו לאדם בעוה"ז ומעיד עליו לעולם הבא שנאמר ומפולך את הסלעי: מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון שכן באטב"ח של ר' חייא קורין לסהדה מנון רב ביום ובלילה דהא הונא רמי כתיב יכי רוח זגונים התעה וכתיב בקרבם בתחלה התעם ולבסוף בקרבם * אמר רבא בתחלה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש שנאמר יויבא הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מצאנו ומבקרו

הרש ויעשה לאיש הבא אליו יאמר רבי יוחנן אבר קטן יש לו לאדם מרעיבו שבע משביעו רעב שנאמר ייכמרעיתם וישבעו וגו' אמר רב חנא בר אחא אמרי בי רב ארבעה מתחרם עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן גלות כשדים וישמעאלים ויצר הרע גלות דכתיב יועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו' כשרים דכתיב יהן ארץ כשרים זה העם לא היה ישמעאלים דכתיב יישליו אהלים לשודדים ובמוחות למרגיזי אל לאשר הביא אלוֹה בידו יצר הרע דכתיב יואשר הרעתי יאמר רבי יוחגן אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאיהן של ישראל חד דכתיב ואשר הרעתי וחד דכתיב זהנה כחומר ביד היוצר כן אתם וגו' ואידך יוהסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פפא אמר אף מהאי נמי 11את רוחי אתן בקרבכם וגו' 18ויראני ה' ארבעה חרשים מאן נינהו ארבעה חרשים אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק מתיב רב ששָת אי הכי היינו דכתיב יוואמר אלי אלה הקרנות אשר זרו את יהוְדה הני יילשובה אתו א"ל שפיל לסיפיה דקרא ויבואו אלה להחריד אותם לידות את קרנות הגוים הנושאים קרן אל ארץ יהודה לזרותה וגו' א"ל בהדי חנא באגדתא למה לי יברוך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם מאן נינהו שבעה רועים דוד באמצע אדם שת ומתושלה מימינו אברהם יעקב ומשה בשמאלו ומאן נינהו שמנה נסיכי אדם ישי ושאול ושמואל עמום וצפניה ∘צדקיה ∘ומשיח ואליהו: ארבעה סולמות כו': תנא גובהה של מנורה חמשים אמה (כו'): וארבעה ילדים של פרחי כהונה ובידיהם כדי שמן של מאה ועשרים לוג: איבעיא להו מאה ועשרים לוג (6) כולהו או דלמא לכל חד וחד תא שמע ובידיהם כדי שמן של שלשים שלשים לוג שהם כולם מאה ועשרים לוג תנא והן משובחין היו יותר מבנה של מרתא בת בייתום אמרו ∘על בנה של מרתא בת בייתום שהיה נוטל שתי יריכות של שור הגדול שלקוח באלף זוז ומהלך עקב בצד גודל ולא הניחוהו אחיו הכהנים לעשות כן משום בברב עם הדרת מלך מאי משובחים אילימא משום יוקרא הני יקירי מפי אלא התם כבש ומרובע ולא זקיף הכא סולמות וזקיף טובא: ולא היה חצר בירושלים: תנא

ונחלק הקורנס וסנפירין לא נחלק ממקומו היינו הוא דכתיב וכפטיש יפולך סלע הסלע יפולך את הפטיש וסנפירין הוא אבן ספיר ואע"ג דלא כתב יפוללו סלע הרבה פסוקים יש בענין זה אבנים שחקו מים (איוב יד) פירושו שחקו חותן מים וקלת קשה דהכא מדמה פטיש לינה"ר ובהנהו מדמי פטיש לדברי תורה בסנהדרין ובשבת ושמא ה"ט דמקרא אחד יוצא לכמה טעמים וקשה לפירוש ר"ת דבריש מסכת תענית (דף ד.) אמר כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם שנאמר כפטיש יפולך סלע אלמא פטיש קשה

בושביעו. שמרבה בתשמים

מייתי לה בחלק (סנהדרין דף קו.) גבי עובדה דדוד שחמר בחנני ה' ונסני דקאמר מיד לעת ערב ויקם דוד מעל משכבו ואמר רב יהודה אמר רב שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה דאמר רבי יוחנן אבר קטן יש בו באדם: ನಿಶನ

יא זיָ עו. ווושע הי 9. וַיָּבֹא הַלֶּךְ לְאִישׁ הָעָשִׁיר וַיַּחְמֹל לְקַחַת מִצֹאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׁוֹת לָארַחַ הַבָּא לוֹ וַיִּקַח אֶת בָּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ וַיַּעֲשַׂהַ לָאִישׁ הַבָּא שמואל ב יב ד ַרָּעָר פַּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבְּעוּ 10 בְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבְּעוּ שְּׁבְעוּ וַיִּרֶם לִבָּם עֵל כֵּן שְׁבַחוּנִי: הושע יג ו נְאֶם יְיָ כִּי לְקָח עַמִּי חִנְּם משְׁלָיו יְהַילִילוּ נְאָם יְיָ וְתָמִיד כָּל הַיּוֹם שְׁמִי :מנאץ ישעיהו נב ה בְּבּבֶּץ, 12. הַן אֶרֶץ בַּשְׂדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה אַשׁוּר יְסָדָהּ לְצִיִּים הַקִּימוּ ַיְּלְּיָרוּ עְרָבּיִבּ בַּחוּנְיוּ עִרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהְ שָׁמָה לְמַפֵּלָה: ישעיהו כג יג

י פון י למרגיזי אַל לַאֲשֶׁר הַבִּיא ְּבֶּיְבִּוְ בֵּיִי כֵּיִּי כְּבָּשֶׁוּ וַיִּבְּיִּא אֱלוֹהַ בְּיָרוֹ: איוב יב ו 14. בַּיּוֹם הָהוֹא נְאָם יְיִ אספה הצלעה והנדחה מיכה ד הכיוצר הזה לא

אוּכַל לַעֲשׁוֹת לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאָם יְיָ הִנֵּה יִשְׂרָאֵל נְאָם יְיָ הְנֵּה כַּחֹמֵר בָּיַד הַיּוֹצֵר כַּן ַּנְיְדִי בֵּיו נִיּינְּבּוּ בֵּן אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל: ירמיהו יח ו

16. ונתתי לכם לב חדש וְרוּיִם חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקַרְבְּכֶם וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב בַּקַרְבְּכֶם וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנְתַתִּי לְכֶם לַב בְּשָׁר: יחזקאל לו כו

17. וְאֶת רוּחִי אֶתַּן בְּקְרְבְּכֶם וְעָשִיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּחֻקִּי תַּלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִּשְׁמְרוּ וּגִּשְׁבְּטַי וּגִּשְׁבְּיוּ וַעֲשִׂיתֶם: יחזקאל לו כז 18. וַיַּרְאֵנִי יְיָ אַרְבְּּעָה זכריה ב ג . חרשים: ָּדְוָ שִׁים. 19. נָאמֵר אֶל הַמַּלְאָך הַדְּבֵר בִּיִ מָה אֵלֶה וַיּאמֶר אַלַי אֵלֶה הַקְּרְנוֹת אֲשֶׁר זֵרוּ אֶת יְהוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל וִירוּשְׁלֶם:

זכריה ב ב אַשׁוּר כִּי יָבוֹא בָאַרְצֵנוּ וכי ידרך בארמנתינו רעים ושמנה נסיבי נסיבי מיכה ה ד אדם: בָּרָב עָם הַדְּרַת מֶלֶךְ בְּרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ פָס לְאֹם מְחָתַת יבאֶפֶּס משלי יד כח

משמאלו. [שמונה] נסיכי אדם, ישי שאול ושמואל עמוס צפניה חזקיהו ואליהו ומשיח. פים' ומנורות של זהב היו שם, וספלין בראשן כר׳ ארבעה ילדים מפרחי כהונה, ובידיהן כדי שמן של ק"כ לוג. ואוקימנא ביד כל אחד כד שמן של ל' לוג, הכל ק"ב לוג. ואלו הילדים שהיו עולין בסולמות ובידיהן כד של ל' לוג, היו משובחין מבן מרתא בת בייתוס שהיה נוטל שתי יריכות של שור ג'יול הלקוח באלף כסף בידו אחת, ומהלך עקב בצד גודל ועולה בהן במזבח. שהכהן היה עולה בכבש שאינו זקוף, ואלו הילדים כשהן זקופין. פרם' מבלאי מכנסי הכהנים ומהימיינהם היו מפקיעין. ירושלמי מבלאי מכנסי כהן גדול היו מדליקין נרות שבפנים, וממכנסי כהן הדיוט היו מדליקין נרות (מבחוץ). [שבחוץ]. כתיב להעלות נר תמיד, שיערו לומר, אין לך דבר שעושה שלהבת אלא פשתים. כרוז. קול החליל. קול הצלצל. קול כהן גדול ביום הכיפורים בשעה שאומר את השם. ריח, פטום הקטורת. מראה, כדאמרן, ןאמרן ר' חייא בר אבא הוא נבל הוא כנור, נימין יתירות בין זה לזה. ולמה נקרא שמם נבל, מפני שמנבל כל מיני זמר. עוגב זה ארדלס.